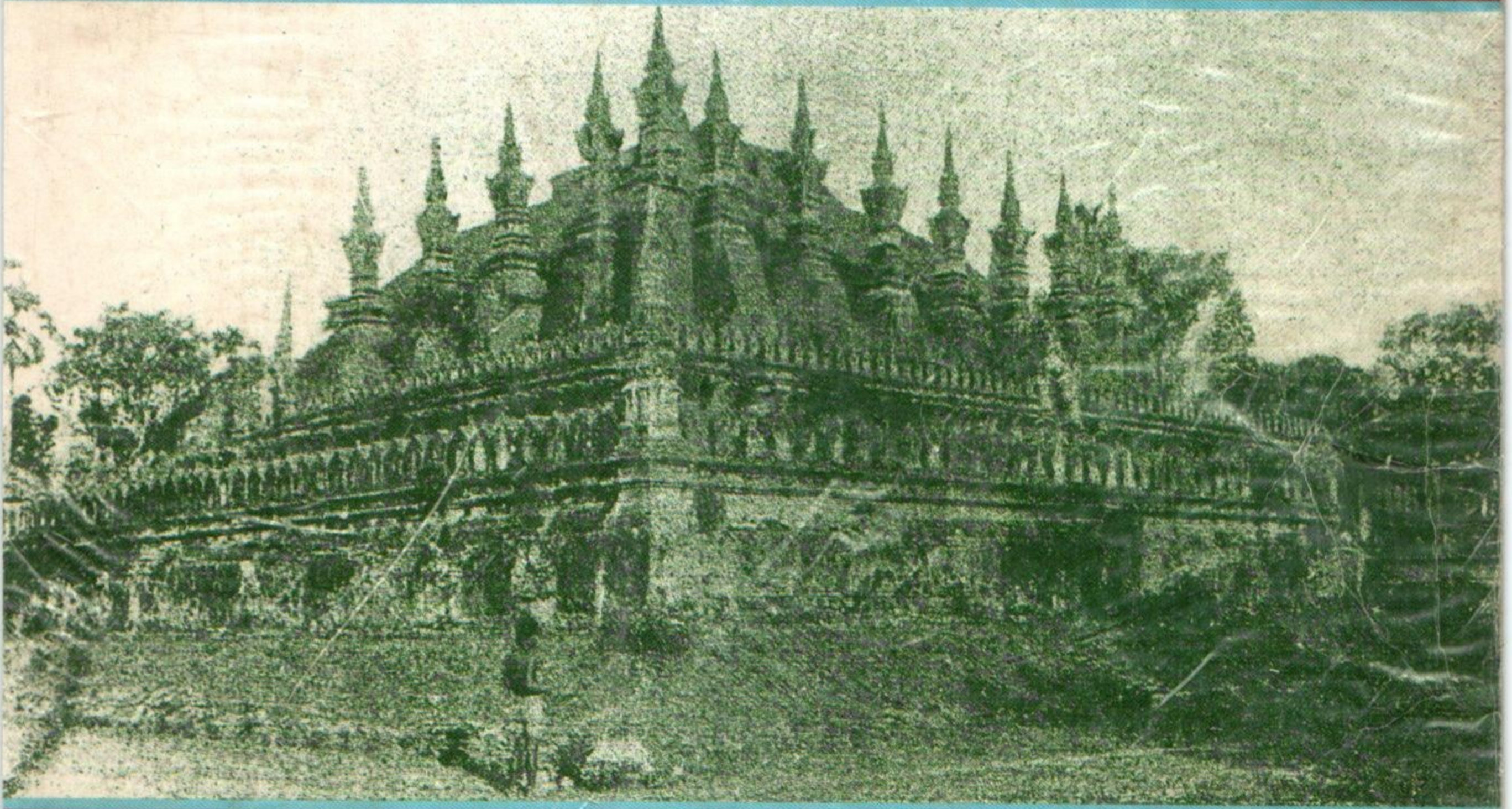

ຊື່
ຝັນວຽງ

ສະໄໝເຈົ້າອະນຸ
,

ຄະນະຄົ້ນຄວ້າ

ພາກວິຊາພາສາລາວ - ວັນນະຄະດີ

ຄະນະອັກສອນສາດ

ນະໜາວິທະຍາໄລແຫ່ງຊາດ

2004

ລາຍງານການຄົ້ນຄວ້າ

ເລື່ອງ

ຟື້ນວຽງສະໄໝເຈົ້າອະນຸ

ໂດຍ

ຄະນະຄົ້ນຄວ້າ
ພາກວິຊາພາສາລາວ-ວັນນະຄະດີ
ຄະນະອັກສອນສາດ
ມະຫາວິທະຍາໄລແຫ່ງຊາດ

ໂອກາດ ຂຽນ ວ່າ ພາສາ ລາວ ທີ່ ສະໄໝ ເຈົ້າ ອະນຸ ຄຳ ຄວາມ ທີ່ ມີ ຄວາມ ສຳຄັນ

ອຸປະຖຳໂດຍ ມູນນິທິໂຕໂຍຕາ

SUPPORTED BY THE TOYOTA FOUNDATION

ພິມເຜີຍແຜ່ ຄ.ສ. 2004

ພິມທີ່ : ວິສາຫະກິດ ໂຮງພິມສຶກສາ

ທ.ບ 107 ພຈ/09062004

ຈຳນວນ : 1.000 ຫົວ

ຄະນະຮັບຜິດຊອບໂຄງການ

- ອາຈານ ນູ ໄຊຍະສິດທິວົງ	ຫົວໜ້າຄະນະ
- ອາຈານ ຄຳຮຸ່ງ ແສນມະນີ	ຄະນະ
- ດຣ. ບົວລີ ປະພາຜັນ	ຄະນະ
- ສ. ດຣ. ໂຟນເກີ ກຣາບອສກີ (ເຢຍລະມັນ)	ຊ່ຽວຊານປະຈຳໂຄງການ

ນັກວິຊາການປະຈຳໂຄງການ

- ອາຈານ ຄຳສອນ ຫອງມີໄຊ	ວິຊາທິດສະດີ ວັນນະຄະດີ
- ອາຈານ ບຸນເລີດ ແສງສຸລິນ	ວິຊາ ພາສາລາວ
- ອາຈານ ສິມໄພ ວິໄລສັກ	ວິຊາ ວັນນະຄະດີລ້ານຊ້າງ
- ອາຈານ ອຳພອນລັກ ອິນທະວົງ	ວິຊາ ວັນນະຄະດີລ້ານຊ້າງ
- ອາຈານ ສີສະໝຸດ ສີສິມບູນ	ວິຊາ ວັນນະຄະດີປັດຈຸບັນ
- ອາຈານ ອະນຸສິດ ວິລະໄຊ	ວິຊາ ອັກສອນທຳ

ທີ່ປຶກສາໂຄງການ

ທ່ານ ອາຈານ ມະຫາ ບຸນຍົກ ແສນສູນທອນ

ເລຂານຸການປະຈຳໂຄງການ

ອາຈານ ໄຂ່ຄຳ ສີຊົມພູ

ອາຈານ ສີສະໝຸດ ສີສິມບູນ

ຄະນະຄົ້ນຄວ້າເລື່ອງຟັ້ນວຽງ

ອາຈານ ຄໍາຮຸ່ງ ແສນມະນີ
ສ. ດຣ. ໂຟນເກີ ກຣາບອສກີ
ຮ.ສ. ດຣ. ບົວລີ ປະພາພັນ
ອາຈານ ບຸນເລີດ ແສງສຸລິນ
ອາຈານ ນູ ໄຊຍະສິດທິວົງ

Research Team

Khamhung Senmany
Prof. Dr. Volker Grabowsky
Assoc. Prof. Dr. Boualy Paphaphanh
Bounleuth Sengsoulin
Nou Xayasithivong

ພິມ, ຈັດໜ້າ ແລະຄອມພິວເຕີ

ອາຈານ ໄຂ່ຄໍາ ສີຊົມພູ
ອາຈານ ບຸນເລີດ ແສງສຸລິນ

Design

Khaikham Sixomphou
Bounleuth Sengsoulin

ພາກວິຊາພາສາລາວ-ວັນນະຄະດີ
ຄະນະອັກສອນສາດ
ມະຫາວິທະຍາໄລແຫ່ງຊາດ

Dept. of Lao Language and Literature
Faculty of Letters
National University of Laos

ພິມຄັ້ງທໍາອິດ ພຶດສະພາ 2004
ພິມທີ່ ວິສາຫະກິດໂຮງພິມສຶກສາ

First Edition May 2004
Printed by Education Printing Enterprise

ສາລະບານ (Table of Contents)

	ໜ້າ
ຄໍາຜາລົບຂອງອະທິການບໍດີມະຫາວິທະຍາໄລແຫ່ງຊາດ	i-iv
ພາກພາສາລາວ (Lao Version)	
ບົດນໍາ	1
1 ທີ່ມາ ແລະຄວາມສໍາຄັນຂອງບັນຫາ	1
2 ຈຸດປະສົງ ແລະວິທີຊໍາຮະ	4
3 ທັດສະນະຕ່າງໆກ່ຽວກັບຄວາມເປັນມາຂອງພື້ນວຽງ	5
ເນື້ອໃນຫຍໍ້ຂອງເລື່ອງ	18
ພື້ນຖານດ້ານປະຫວັດສາດຂອງເລື່ອງພື້ນວຽງ	52
1 ວຽງຈັນກາຍເປັນເມືອງຫລວງຂອງລາວ	52
2 ວຽງຈັນໃນຍຸກແຫ່ງຄວາມຮຸ່ງເຮືອງ	55
3 ອົງປະກອບຂອງສັງຄົມລາວ	57
4 ສະພາບປະຫວັດສາດສະໄໝອານາຈັກລ້ານຊ້າງເສື່ອມໂຊມ	59
4.1 ລັດຊະການເຈົ້າອະນຸ	61
4.1 ເຈົ້າອະນຸກຽມການກອບກູ້ອິດສະລະພາບ	62
4.2 ເຈົ້າອະນຸຍົກທັບຈາກວຽງຈັນ	64
4.3 ເຈົ້າອະນຸຖອຍທັບ	65
4.4 ສະໜາມຮົບໜອງບົວລໍາພູ	66
4.5 ເຈົ້າອະນຸເຂົ້າຍຶດວຽງຈັນຄືນ	67
4.1 ເຈົ້າອະນຸ ແລະເຊື້ອກະສັດວຽງຈັນຖືກຈັບ	69
4.2 ສະພາບປະຫວັດສາດລາວໄລຍະປີ 1829-1893	70
ແຜນທີ່ (Maps)	75
ຮູບພາບ (Illustrations)	79
ຄຸນຄ່າທາງດ້ານພາສາ ແລະວັນນະສິນ	85
1 ດ້ານໂຄງສ້າງ	85
2 ຄໍາຂັ້ນຕົ້ນ	86
3 ສັບພາສາ	98
4 ອັດຖະລິດ	89
5 ສັນທະລັກສະນະ	92
ພື້ນວຽງສະໄໝເຈົ້າອະນຸວຽງຈັນ (ເປັນຄໍາກອນ)	95
ອະທິບາຍສັບ/ຊື່ເມືອງ ແລະສະຖານທີ່	219

ພາກພາສາອັງກິດ (English Version)

Introduction	231
1 General Background	231
2 Aims and Methodology	233
3 Views on <i>Phün Viang</i>	234
4. Editorial Remarks	236
Summary of <i>Phün Viang</i>	237
Historical Background of <i>Phün Viang</i>	275
1 Vientiane: The new Lao capital	275
2 Vientiane at the apogée	278
3 Lao society: king, nobles, commoners, and slaves	281
4 Disintegration of Lan Sang and the emergence of Vientiane as a regional centre	283
5 Chao Anu's struggle for Lao independence	285
6 The aftermath: destruction of Vientiane	292
Linguistic and Literary Importance	296
1 Internal structure	296
2 Invocation	297
3 Language	298
4. Emotional feelings	299
5. Prosody	303
<i>Phün Viang</i> (poetic version: sample)	306
Bibliography (ປັນນາມຸກົມ)	332

ຄຳຜາລົບ

ເລື່ອງ "ພື້ນວຽງ" ທີ່ທາງຄະນະຄົ້ນຄວ້າຂອງພາກວິຊາພາສາລາວ-ວັນນະຄະດີ ໄດ້ນຳມາຄົ້ນຄວ້ານີ້ກໍຄືກັນກັບ "ກາບເມືອງພວນ" ແລະ "ສານລົບພະສູນ" ທີ່ຄະນະດັ່ງກ່າວໄດ້ຄົ້ນຄວ້າ ແລະພິມເຜີຍແຜ່ມາແລ້ວ ລ້ວນແຕ່ເປັນບົດວັນນະກຳທີ່ສອງແສງປະຫວັດສາດ ໃນສະໄໝອານາຈັກລ້ານຊ້າງເສື່ອມໂຊມເຊັ່ນດຽວກັນ. ທີ່ແຕກຕ່າງກັນກໍພຽງແຕ່ເນື້ອໃນ, ໄລຍະເວລາ ແລະເຫດການປະຫວັດສາດທີ່ສະແດງອອກຢູ່ໃນເລື່ອງເຫລົ່ານັ້ນເທົ່ານັ້ນ. "ພື້ນວຽງ" ມີເນື້ອໃນກ່າວເຖິງເຫດການປະຫວັດສາດທີ່ສຳຄັນຕ່າງໆ ໃນລັດຊະການຂອງເຈົ້າອະນຸ (1804-1829) ໂດຍສະເພາະແມ່ນໄລຍະແຕ່ປີ ຄ.ສ. 1817- 1829 ແລະບາງເຫດການສົງຄາມໄທ-ຍວນ (ໄທ-ຫວຽດນາມ) ຫລັງການສິ້ນພະຊົນຂອງເຈົ້າອະນຸວົງໃນ ປີ 1829. ເນື້ອໃນຕົ້ນຕໍຂອງເລື່ອງ ແມ່ນກ່າວເຖິງວິລະກຳອັນລ້ຳເລີດຂອງເຈົ້າອະນຸ ທີ່ຫວັງກອບກູ້ເອກະລາດຈາກການເປັນເມືອງສ່ວຍຂອງສະຫຍາມ. ດ້ວຍເຫດນັ້ນ, ເລື່ອງນີ້ຈຶ່ງໃສ່ຊື່ວ່າ "ພື້ນວຽງສະໄໝເຈົ້າອະນຸວຽງຈັນ", ທັງນີ້ກໍເພື່ອບໍ່ໃຫ້ຫລົງກັບ "ພື້ນວຽງ" ອີກສຳນວນໜຶ່ງທີ່ຄົນນິຍົມເອີ້ນວ່າ "ພື້ນທ້າວເຫລົາຄຳ" ອັນເປັນໜັງສືຖືລັກສະນະວັນນະຄະດີຫລາຍກວ່າລັກສະນະປະຫວັດສາດ ຫລືເວົ້າຢ່າງໜຶ່ງວ່າ ນິທານອົງປະຫວັດສາດ ແຕ່ກໍໄດ້ກ່າວເຖິງ ເຈົ້າອະນຸ ຄືກັນ. ເລື່ອງ "ພື້ນວຽງສະໄໝເຈົ້າອະນຸວຽງຈັນ" ນີ້ ມີເນື້ອໃນສອງແສງເຖິງເຫດການຈິງ, ຕົວລະຄອນຈິງ ແລະກົງກັບເນື້ອໃນປະຫວັດສາດໃນໄລຍະດຽວກັນ ທີ່ຂຽນຢູ່ຕາມປຶ້ມປະຫວັດສາດຂອງລາວ ຫລືພົງສາວະດານຂອງໄທ. ຍິ່ງໄປກວ່ານັ້ນ ມີບາງຂໍ້ປົກກະຕິທີ່ມີກ່າວຢູ່ໃນເລື່ອງພື້ນວຽງສຳນວນດັ່ງກ່າວນີ້ ແຕ່ບໍ່ມີກ່າວຢູ່ໃນຕຳລາປະຫວັດສາດທົ່ວໄປ. ດ້ານໜຶ່ງ, ຫລາຍຄົນເຫັນວ່າ ຜູ້ທີ່ຂຽນ "ພື້ນວຽງ" ສຳນວນນີ້ຂຶ້ນມາ ອາດບໍ່ແມ່ນນັກປະຫວັດສາດທີ່ຂຶ້ນກັບຝ່າຍໃດຝ່າຍໜຶ່ງ, ແຕ່ຫາກເປັນນັກປະພັນ ຫລືນັກກະວີຜູ້ທີ່ເຄີຍຮູ້ເຫັນເຫດການທີ່ເກີດຂຶ້ນຈິງ ແລະບາງເຫດການກໍອາດໄດ້ຟັງຈາກການເລົ່າຂອງຜູ້ທີ່ໄດ້ຜ່ານເຫດການຈິງ. ສະນັ້ນ, ເຫດການປະຫວັດສາດຕ່າງໆທີ່ສະແດງອອກຢູ່ໃນເລື່ອງ "ພື້ນວຽງ" ນີ້ ຈຶ່ງເປັນຂໍ້ມູນດ້ານປະຫວັດສາດທີ່ມີຄ່າສູງ ຄວນແກ່ການສຶກສາເປັນຢ່າງຍິ່ງ.

ໃນປຶ້ມເຫລົ່ານີ້ ນອກຈາກບົດຊຳຮະເລື່ອງ "ພື້ນວຽງສະໄໝເຈົ້າອະນຸວຽງຈັນ" ທີ່ຫາອ່ານໄດ້ຍາກ ໃນສະໄໝປັດຈຸບັນແລ້ວ, ທາງຄະນະຄົ້ນຄວ້າຍັງໄດ້ນຳເອົາຫັດສະນະຕ່າງໆຂອງນັກຄົ້ນຄວ້າເລື່ອງ "ພື້ນວຽງ" ທັງພາຍໃນກໍຄືຕ່າງປະເທດ ແລະພື້ນຖານປະຫວັດສາດໃນສະໄໝອານາຈັກລ້ານຊ້າງເສື່ອມໂຊມມາບັນຈຸໄວ້ນຳດ້ວຍ. ຍິ່ງໄປກວ່ານັ້ນ, ເນື້ອໃນຈິດໃຈທີ່ສຳຄັນໃນປຶ້ມເຫລົ່ານີ້ ຍິ່ງໄດ້ແປອອກເປັນພາສາອັງກິດຕື່ມອີກ ເພື່ອສະດວກແກ່ການສຶກສາຂອງຊາວຕ່າງປະເທດອີກດ້ວຍ.

ເປັນທີ່ໜ້າຍິນດີເປັນຢ່າງຍິ່ງ ທີ່ທາງພາກວິຊາພາສາລາວ-ວັນນະຄະດີ, ຄະນະອັກສອນສາດ, ມະຫາວິທະຍາໄລແຫ່ງຊາດ ໄດ້ຈັດຕັ້ງຄະນະໜຶ່ງຂຶ້ນເພື່ອດຳເນີນການຄົ້ນຄວ້າ ແລະຊຳຮະວັນນະຄະດີສະໄໝນີ້ ເຊິ່ງໄລຍະທີ່ຜ່ານມາກໍໄດ້ທຳການຄົ້ນຄວ້າ ແລະຈັດພິມສຳເລັດໄປແລ້ວສອງເລື່ອງ ຄື "ກາບເມືອງພວນ" ແລະ "ສານລົບພະສູນ". ສ່ວນ "ພື້ນວຽງສະໄໝເຈົ້າອະນຸວຽງຈັນ" ນີ້ ເປັນເລື່ອງສຸດທ້າຍທີ່ນອນຢູ່ໃນໂຄງການ "ຄົ້ນຄວ້າວັນນະຄະດີສະໄໝອານາຈັກລ້ານຊ້າງເສື່ອມໂຊມ" ໂດຍໄດ້ຮັບການຮ່ວມມືຄົ້ນຄວ້າເປັນຢ່າງດີ ຈາກຜູ້ຊ່ຽວຊານເຢຍລະມັນໂດຍຜ່ານອົງການ DAAD ຄື ທ່ານ ສາດສະດາຈານ ດຣ. ໂຟນເກີ ກຣາບອສກີ (Prof. Dr. Volker GRABOWSKY) ແລະຮັບທຶນສະໜັບສະໜູນຈາກ ມູນນິທິໂຕໂຍຕາ (THE OYOTA FOUNDATION) ແຫ່ງປະເທດຍີ່ປຸ່ນ ໂດຍໄດ້ຮັບການຮ່ວມມືເປັນຢ່າງດີຈາກ

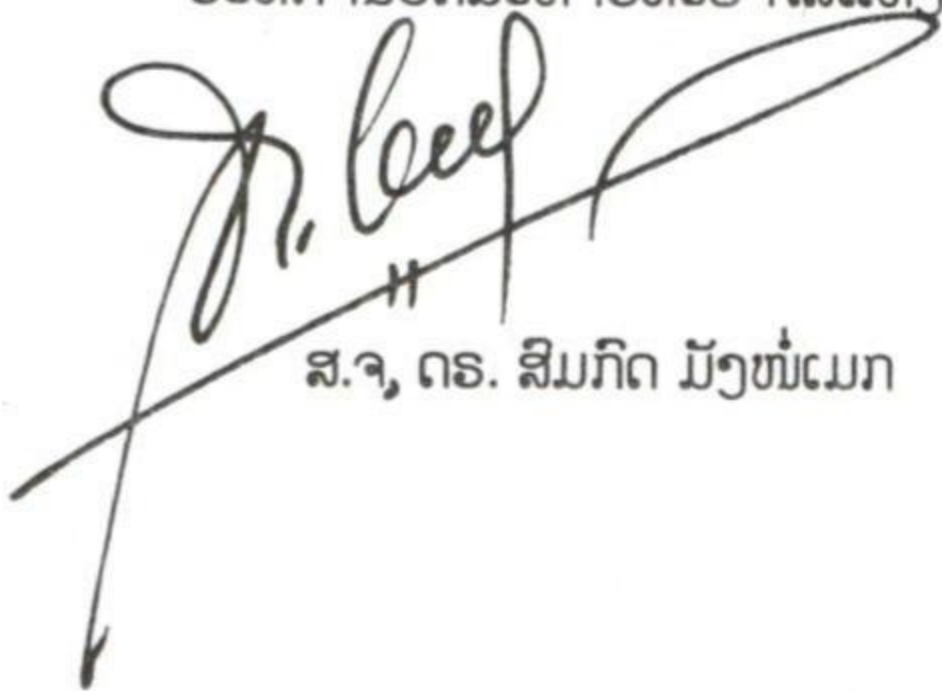
ທ່ານ ຊີໂຣ ຮອນດາ (Shiro HONDA) ເຊິ່ງເປັນຜູ້ປະສານງານໃນເບື້ອງຕົ້ນ ແລະ ທ່ານ ນາງ ຣ໌ເກະ ໂອກາວະ (Reiko OGAWA) ໄດ້ເອົາໃຈໃສ່ຕິດຕາມໂຄງການຄົ້ນຄວ້ານີ້ຢ່າງໃກ້ຊິດ ຈົນປະສົບຜົນສໍາເລັດຕາມຈຸດປະສົງຂອງໂຄງການວາງອອກທຸກປະການ.

ໃນນາມອະທິການບໍດີມະຫາວິທະຍາໄລແຫ່ງຊາດ ຈຶ່ງຂໍສະແດງຄວາມຍິນດີ ແລະ ຊົມເຊີຍບັນດານັກຄົ້ນຄວ້າ, ທ່ານທີ່ເປີກສາ ແລະ ຜູ້ຊ່ຽວຊານເຢຍລະມັນ ເຊິ່ງຕົວຈິງແລ້ວກໍທັງເປັນຜູ້ໜຶ່ງໃນຄະນະຄົ້ນຄວ້າ ທີ່ໄດ້ພ້ອມກັນບາກບັນພະຍາຍາມສ້າງຜົນງານການຄົ້ນຄວ້າເຫລົ່ານີ້ຂຶ້ນມາ ແລະ ຫວັງວ່າຜົນງານເຫລົ່ານີ້ຄົງເປັນປະໂຫຍດຢ່າງຍິ່ງ ຕໍ່ກັບການຮຽນ, ການສອນ ແລະ ການຄົ້ນຄວ້າຂອງເຫລົ່າອາຈານ ແລະ ນັກສຶກສາມະຫາວິທະຍາໄລແຫ່ງຊາດ ກໍຄືຜູ້ສົນໃຈອື່ນໆ ເປັນຢ່າງດີ. ນະໂອກາດນີ້, ອີກເທື່ອໜຶ່ງ, ຂ້າພະເຈົ້າຂໍສະແດງຄວາມຂອບໃຈຢ່າງຈິງໃຈ ຕໍ່ອົງການ DAAD ແຫ່ງສະຫະພັນເຢຍລະມັນ ທີ່ໄດ້ສົ່ງຜູ້ຊ່ຽວຊານທີ່ຊໍານານງານມາຊ່ວຍການຄົ້ນຄວ້າ ຕັ້ງແຕ່ມີເລີ່ມສ້າງໂຄງການຄົ້ນຄວ້າ ຈົນປະສົບຜົນສໍາເລັດ ແລະ ຕໍ່ມູນນິທິໂຕໂຍຕາ (THE TOYOTA FOUNDATION) ແຫ່ງປະເທດຍີ່ປຸ່ນ ເຊິ່ງເປັນຜູ້ຕອບສະໜອງທຶນຄົ້ນຄວ້າ ຕະຫລອດຮອດທຶນໃນການພິມຈໍາໜ່າຍ. ນອກຈາກນີ້ ຂໍສະແດງຄວາມຂອບໃຈເປັນຢ່າງສູງນະ ທ່ານ ນາງ ດຣ. ຟູນໝິງລິວ (Dr Foon Ming LIEW) ແລະ ທ່ານ ຊາເລີ ຊານຟ (Charles SANFT) ພ້ອມດ້ວຍເພື່ອນຮ່ວມງານທຸກໆທ່ານ ທີ່ມີສ່ວນຮ່ວມໃນການກວດແກ້ພາກພາສາອັງກິດ ໃຫ້ມີຄວາມຖືກຕ້ອງ ແລະ ຊັດເຈນຕື່ມອີກ. ພ້ອມດຽວກັນນີ້ ກໍຂໍສະແດງຄວາມຮູ້ບຸນຄຸນມາຍັງບັນດານັກວິຊາການທ່ານອື່ນໆ ຜູ້ເຊິ່ງໄດ້ປະກອບສ່ວນອັນສໍາຄັນ ເຮັດໃຫ້ການຄົ້ນຄວ້າຄັ້ງນີ້ມີຄວາມສົມບູນຍິ່ງຂຶ້ນ ແຕ່ບໍ່ໄດ້ເອີ້ນນາມໃນທີ່ນີ້.

ພວກຂ້າພະເຈົ້າຫວັງຢ່າງຍິ່ງວ່າ ໃນໂອກາດຕໍ່ໄປ ທາງມະຫາວິທະຍາໄລແຫ່ງຊາດຂອງພວກເຮົາ ຄົງຍັງຈະໄດ້ຮັບຄວາມຮ່ວມມື ແລະ ທຶນສະໜັບສະໜູນຈາກພວກທ່ານຕື່ມອີກ.

ວັນທີ 20 ມິຖຸນາ 2004

ອະທິການບໍດີມະຫາວິທະຍາໄລແຫ່ງຊາດ

ສ.ຈ, ດຣ. ສິມກິດ ມັງໝໍເມກ

Foreword

The Research Committee of the Department of Lao Language and Literature has done a thorough research on *Phün Viang* (The Legend of Vientiane) in a similar way, as was previously the case with “Kap Müang Phuan” and “San Lüpphasun”. All these literary works, already printed and distributed, are important masterpieces reflecting historical events during the era when the kingdom of Lan Sang was declining. The three works differ only in respect of their specific content, span of time, and certain events highlighted in different contexts. *Phün Viang* refers to important historical events during the reign of Chao Anu (1804–1829), especially during the years 1817–1829, and to some events during Siamese-Vietnamese wars after the death of Chao Anu. As *Phün Viang* highlights Chao Anu’s heroic, though desperate, struggle to regain independence from Siamese rule, it is justified to call this epic poem “Legend of Vientiane during the times of Chao Anu”. Thus it would not be confused with a different version of *Phün Viang*, which is colloquially called the legend of *Thao Lao Kham*. Though it also deals with Chao Anu, it resembles more a folk legend than a story based on real historical events. However, our version of *Phün Viang*, published in this volume, reflects real historical events and displays real characters. It conforms to historical events documented in contemporary Lao and Siamese sources. Moreover, a number of details mentioned in this literary work are not mentioned in any historical source. One can observe that the author of *Phün Viang* was not a partisan historian but was a poet who had witnessed most of the events that he had described, though he might have learned about parts of the events from hearsay. Thus the historical narrative of *Phün Viang* is of utmost importance for further historical research.

Apart from a thoroughly revised edition of “The Legend of Vientiane during the times of Chao Anu”, which is the rare edition difficult to find at present, the Research Committee also collected and critically examined the analyses and points of views of different researchers, both from inside and outside the country. Furthermore, it provided a concise history of Laos during the late Lan Sang period. The main points of this volume have also been translated into English so as to increase the accessibility of traditional Lao literature to foreign researchers and students.

Among the three legends compiled so far, “*Phün Viang* during the Chao Anu Era” is the latest work published within the framework of the research project entitled “Traditional Lao Literature during the late Lan Sang period”. This project has received inspiring help from the former German expert of the German Academic Exchange Service (DAAD) Prof. Dr. Volker GRABOWSKY and continuous financial support from THE TOYOTA FOUNDATION of Japan here especially help from the first coordinator Mr. Shiro HONDA, and his successor Miss Reiko OGAWA, who paid close attention to this research until it has been completed successfully.

The Rector of the National University of Laos would like to express our sincere appreciation and gratitude to all the researchers, the supervisors and the German experts concerned who had devoted much effort to make this research a great success and we do hope that this achievement will be beneficial to teachers and students for their teaching and learning in the National University of Laos and to those who are interested in the history of Laos. On this occasion, we would like to express once again our sincere gratitude to the DAAD of the Federal Republic of Germany for sending us an able expert to assist us from the commencement of the project until its success as well as a special thanks to THE TOYOTA FOUNDATION of Japan who provided funds for research and printing. We also would like to express our special sincere gratitude to Dr. Foon Ming LIEW and Charles SANFT and all the counterparts who took great pains in polishing up the English version. Moreover, there are more academicians whose names could not be listed here, albeit they had made valuable suggestions of how to improve certain parts of this research work.

We are looking forward to receiving more assistance, cooperation and research funds for our university in the future.

Date June 20, 2004

Rector of National University of Laos

Prof. Dr. Somkot Mangnomek

ບົດນຳ

1. ທີ່ມາແລະຄວາມສຳຄັນຂອງບັນຫາ

ເລື່ອງ "ພື້ນວຽງ" ແມ່ນບົດວັນນະກຳປະຫວັດສາດບົດໜຶ່ງ ເຊິ່ງສ່ອງແສງເຖິງເຫດການປະຫວັດສາດຂອງຊາດລາວເຮົາ ໃນສະໄໝອານາຈັກລ້ານຊ້າງເສື່ອມໂຊມ, ຄືຕັ້ງແຕ່ ປີ ຄ.ສ. 1817 ເຖິງຊຸມປີທີ 40 ຂອງສະຕະວັດທີ 19. ເມື່ອໃນຂອງເລື່ອງ ແມ່ນເວົ້າເຖິງເຫດການຕ່າງໆທີ່ເປັນສາເຫດພາໃຫ້ກໍ່ເກີດສົງຄາມລະຫວ່າງວຽງຈັນກັບບາງກອກ ໃນໄລຍະປີ ຄ.ສ. 1826-1829, ໂດຍເລີ່ມຈາກເຫດການທີ່ພະຍາພົມພັກດີເຈົ້າເລ່, "ມັນກໍ ເປັນຂ້າໃຫ້ ບັນຍາສັຽນສັສິນ ແທ້ແລ້ວ" (ຕອນທີ 2), ແຫ່ງເມືອງນະຄອນລາຊະສີມາ ໄປປາບປາມພວກຂະເໝນ ແລະຊາວຂ້າ¹ ທີ່ດອນໂຂງ (ເມືອງໂຂງໃນປັດຈຸບັນ) ພ້ອມທັງຫົວເມືອງຕ່າງໆໃນຂົງເຂດນັ້ນ, ໄປຜິດຖຽງກັບພະຍາໂກແຫ່ງເມືອງພູຂັນ ແລ້ວມາຍຸຍົງໃຫ້ເຈົ້າຫົວສາເກດໂງ້ງຈູດເມືອງບາສັກ (ເມືອງຈຳປາສັກໃນປັດຈຸບັນ), ອັນເປັນເຫດຮ້ອນເຖິງເຈົ້າອະນຸແຫ່ງເມືອງວຽງຈັນ ຈຳຕ້ອງໄດ້ລົງໄປໂກ່ແກ່ຍຄະດີຈຶ່ງສະຫງົບລົງ. ຕໍ່ຈາກນັ້ນ ກໍແມ່ນພະຍາພົມພັກດີເຈົ້າເລ່ຄົນເດີມ ໄປຂໍອຳນາດຈາກບາງກອກ ເພື່ອໄປສັກເລກຄົນລາວທັງໝົດ ຕັ້ງແຕ່ເມືອງກາລະສິນຈົນເຖິງເມືອງອຸບົນ ຍົກເວັ້ນແຕ່ວຽງຈັນ. ການກະທຳທີ່ເປັນການຢຽບຫຍາມດູກູກຂອງພະຍາພົມພັກດີເຈົ້ານີ້ ໄດ້ເຮັດໃຫ້ເຈົ້າອະນຸຜູ້ເຄີຍຖືກສະຫຍາມ ຍ່າຍິຫົວໃຈມາຕັ້ງແຕ່ເຍົາໄວ ອົດກັນບໍ່ໄດ້, "ແຕ່ນັ້ນ ລາຊາໃຫ້ບິດາຕົນພໍ່ ເຈົ້າກໍໃຈໂກດກ້າ ຫລາຍຂໍ້ແຕ່ຫລັງ ອັນແຕ່ໄທສຳນີ້ ສັງເລົ່າທຳເວນ ດັ່ງນີ້ ກູຊິໄປນຳຕີ ມຸ່ນວາຍປາງນີ້" (ຕອນທີ 12), ແລະແລ້ວ ສົງຄາມລະຫວ່າງວຽງຈັນກັບບາງກອກກໍລະເບີດຂຶ້ນ. ຍ້ອນເຫລັກຫລາຍກວ່າຖ່ານ, ຜົນສຸດທ້າຍ ເຈົ້າອະນຸກໍຕ້ອງສິ້ນພະຊົນລົງທີ່ບາງກອກ ໃນຕົ້ນປີ ຄ.ສ. 1829. ໃນຕອນທ້າຍຂອງເລື່ອງ ຍັງໄດ້ເວົ້າເຖິງສົງຄາມລາຊະພົນລະເມືອງລາວ ລະຫວ່າງພູຊຸນ²ກັບບາງກອກ ພາຍຫລັງການສິ້ນພະຊົນຂອງເຈົ້າອະນຸອີກດ້ວຍ.

"ພື້ນວຽງ" ເຖິງວ່າຈະຖືກຂຽນຂຶ້ນເປັນຄຳກອນກໍຕາມ, ແຕ່ກໍສາມາດບັນລະຍາຍເຖິງເຫດການປະຫວັດສາດໄດ້ຢ່າງຕໍ່ເນື່ອງ, ຈະແຈ້ງ ແລະຊັດເຈນສົມຄວນ. ຈິ່ງຢູ່ວ່າໃນເລື່ອງໄດ້ມີການພັນລະນາທັດສະນີຍະພາບຕ່າງໆເຊັ່ນ ພູຜາປ່າດົງ, ຫ້ວຍນ້ຳລຳທານ, ນົກໜູປູປົກ ຫລືເລື່ອງໜຸ່ມໆສາວໆ ເຂົ້າສອດແຊກໃນບາງຕອນ, ອັນເປັນການເພື່ອຊົງໄວ້ເຊິ່ງລັກສະນະຂອງສັນທະລັກໃນການປະພັນກອນ ແລະອັນນີ້ກໍອາດຈະເປັນສາເຫດໜຶ່ງທີ່ເຮັດໃຫ້ເລື່ອງ "ພື້ນວຽງ" ອັນເປັນບົດວັນນະກຳປະຫວັດສາດ ຕິດອົກຕິດໃຈຜູ້ອ່ານຜູ້ຟັງ ທີ່ເປັນຊາວລາວທັງສອງຝັ່ງຂອງໃນອະດີດ ຢ່າງແກະບໍ່ອອກບົດໜຶ່ງ. ຢູ່ຕາມງານບຸນຕ່າງໆ ຈະແມ່ນບຸນວັດ, ບຸນເຮືອນ ຫລືງັນເຮືອນດີກໍຕາມ ເຂົາເຈົ້າມັກຈະເອົາເລື່ອງ "ພື້ນວຽງ" ນີ້ມາເຫດ ຫລືອ່ານສູ່ກັນຟັງ ຈົນອາດຈະເວົ້າໄດ້ວ່າ ຄວາມນິຍົມຊົມຊອບ "ພື້ນວຽງ" ຂອງຊາວລາວທັງສອງຝັ່ງຂອງໃນສະໄໝກ່ອນນີ້ ເທົ່າກັບການນິຍົມເລື່ອງພະເຫວດສັນດອນ, ກາລະເກດ, ສິນໄຊ, ແຕງອ່ອນ ເປັນຕົ້ນ.

¹ ອ້າງຕາມ ຄຳສັບເດີມ, ດຽວນີ້ ເອີ້ນວ່າ: ກຳປູເຈຍ ແລະ ເຜົ່າຂະມຸ ຫລື ລາວເທິງ ກໍວ່າ

² ພູຊຸນ ແມ່ນເມືອງ ເຫວ (Huê) ຢູ່ພາກກາງຫວຽດນາມ ໃນປັດຈຸບັນ

ຜ່ານຈາກຄວາມນິຍົມຊົມຊອບຂອງຊາວລາວດັ່ງກ່າວມານັ້ນ, ມັນໄດ້ສ່ຽງແດງໃຫ້ພວກເຮົາເຊື່ອໄດ້ວ່າເລື່ອງ "ພື້ນວຽງ" ບໍ່ແມ່ນເລື່ອງນິຍາຍແບບໃຜຜົນ, ແຕ່ຫາກເປັນເລື່ອງຈິງຄົນແທ້ ເຊິ່ງປຸ່ງຢາຕາຍາຍຂອງພວກຊາວລາວ, ນັບທັງຜູ້ປະພັນເລື່ອງເອງ ກໍຄົງໄດ້ປະສົບພົບພໍ້, ຮູ້ເຫັນ ຫລືບໍ່ກໍເຄີຍໄດ້ຫລັ່ງເລືອດ ແລະນໍ້າຕານໍາເຫດການເຫລົ່ານັ້ນມາແລ້ວ. ສະນັ້ນ, ເຂົາເຈົ້າຈຶ່ງສົນໃຈທີ່ຢາກຮູ້ ຢາກຟັງຢູ່ຕະຫລອດເວລາ ເພື່ອລໍາລືກເຖິງເຫດການທີ່ໜ້າເສົ້າຂອງຊາວລາວດັ່ງກ່າວ.

ຄວາມສໍາຄັນອີກເລື່ອງໜຶ່ງ, ຖ້າພວກເຮົາຫາກສົມທຽບເຫດການປະຫວັດສາດ ທີ່ສະແດງອອກໃນເລື່ອງ "ພື້ນວຽງ" ກັບເຫດການປະຫວັດສາດໃນໄລຍະດຽວກັນ ທີ່ຂຽນຢູ່ຕາມປຶ້ມຕໍາລາປະຫວັດສາດຂອງລາວ ຫລືຂອງໄທກໍດີ ເນື້ອໃນຕົ້ນຕໍແມ່ນຄ້າຍຄືກັນ, ຈະຕ່າງກັນກໍພຽງແຕ່ວິທີສະແດງອອກເທົ່ານັ້ນ. ຫາກສັງເກດໂດຍລະອຽດແລ້ວ, ມີຂໍ້ປົກຍ່ອຍບາງອັນບໍ່ຄືກັນ, ອັນພາໃຫ້ເກີດຂໍ້ສົງໄສເຊັ່ນ: ເມື່ອກ່າວເຖິງເຫດການເຈົ້າອະນຸກວາດຕ້ອນຊາວຄົວລາວເມືອງໂຄລາດ, ຖືກຊາວຄົວວາງອຸບາຍຕອບໂຕ້, ລຸກຮື້ຂຶ້ນຕໍ່ສູ້ກັບພວກທະຫານລາວ ແລະທະຫານລາວສູ້ບໍ່ຊະນະ ຈໍາຕ້ອງໄດ້ລ່າຖອຍ ແລະຕອນທີ່ກ່າວເຖິງອຸບາຍຕອບໂຕ້ຂອງຊາວຄົວທີ່ໂຄລາດນັ້ນ ຢູ່ໃນເລື່ອງ "ພື້ນວຽງ" ບໍ່ໄດ້ເວົ້າເຖິງຕົວລະຄອນຄຸນຍິງໂມ ຫລື ທ້າວ ສຸລະນາລີ ໃຊ້ສຸລາ ແລະນາລີ ເບື້ອເມົາທະຫານລາວ ແລ້ວຂ້າຖິ້ມ ດັ່ງໄດ້ກ່າວໄວ້ຢູ່ໃນຕໍາລາປະຫວັດສາດບາງສະບັບ. ສິ່ງນີ້ເປັນສິ່ງທີ່ນັກປະຫວັດສາດ ຄວນຈະຕ້ອງໄດ້ສຶກສາ ໃຫ້ຖືກຕ້ອງຕາມເຫດການຈິງທີ່ເກີດຂຶ້ນ.

ເລື່ອງ "ພື້ນວຽງ" ນອກຈາກຈະເປັນແຫລ່ງຂໍ້ມູນທີ່ສໍາຄັນໃນທາງປະຫວັດສາດແລ້ວ, ຍັງເປັນແຫລ່ງຂໍ້ມູນທີ່ຫາໄດ້ຍາກ ສໍາລັບການສຶກສາທາງດ້ານພາສາ-ວັນນະຄະດີ, ພູມສາດ ແລະສັງຄົມສາດທີ່ໜ້າສົນໃຈ ສົມຄວນແກ່ການສຶກສາຢ່າງຍິ່ງອີກດ້ວຍ.

ຈາກການລົງເກັບກໍາຂໍ້ມູນ ທັງໃນປະເທດລາວ ແລະພາກອີສານຂອງໄທ ພວກເຮົາເຫັນວ່າ ພື້ນວຽງມີສອງປະເພດ ຫລືສອງສໍານວນ. ສໍານວນໜຶ່ງແມ່ນສໍານວນທ້າວເຫລົາຄໍາ³ ແລະອີກສໍານວນໜຶ່ງແມ່ນສໍານວນເຈົ້າອະນຸ⁴. ສໍານວນທ້າວເຫລົາຄໍາແມ່ນສໍານວນ ທີ່ມີເນື້ອໃນເອົາເຫດການຈິງໃນປະຫວັດສາດ ບວກກັບຈິນຕະນາການຂອງນັກແຕ່ງ, ນັກແຕ່ງໄດ້ສ້າງຄຸນລັກສະນະຂອງຕົວລະຄອນໃນເລື່ອງແບບພິດສະດານ ໂດຍສະເພາະແມ່ນຕົວລະຄອນທ້າວເຫລົາຄໍາ. ອາດມີຄວາມເປັນໄປໄດ້ວ່າ ສໍານວນນີ້ໄດ້ຮັບອິດທິພົນຈາກໂຄງເລື່ອງນິທານຊາດິກໃນສາສະໜາພຸດ ເຊິ່ງເປັນສາສະໜາທີ່ມີອິດທິພົນຕໍ່ຊີວິດສັງຄົມສູງສົມຄວນ. ຍ້ອນແນວນັ້ນ, ສໍານວນນີ້ຈຶ່ງໄດ້ຮັບຄວາມນິຍົມຈາກປະຊາຊົນຫລາຍນັບທັງຜູ້ທີ່ຢູ່ໃນດິນແດນອັນເປັນປະເທດລາວ ແລະພາກອີສານຂອງໄທປັດຈຸບັນ. ຄະນະພວກເຮົາຍັງເຫັນຕື່ມວ່າ ສໍານວນນີ້ມີຫລາຍສະບັບ ແລະເຊື່ອວ່າໃນລາຍລະອຽດຂອງແຕ່ລະສະບັບນັ້ນ ຄົງມີຫລາຍບັນຫາທີ່ເປັນຕາສົນໃຈ. ສະນັ້ນ, ພວກເຮົາຈຶ່ງຕັ້ງຄວາມຫວັງໄວ້ວ່າ ສໍານວນນີ້ຈະໄດ້ຖືກນໍາມາຄົ້ນຄວ້າ ແລະຈັດພິມໃນຂັ້ນຕໍ່ໄປ.

³ ສໍານວນນີ້ ສົມໝາຍ ເປມຈິດ ໄດ້ວິເຄາະໄວ້ໃນບົດ ພື້ນວຽງຈັນ: ບໍລິບົດທາງສັງຄົມ ແລະວັດທະນະທໍາ. 2001: 383-404.
⁴ ຕົ້ນສະບັບຂອງສໍານວນນີ້ຢູ່ທີ່ສະໝຸດແຫ່ງຊາດໄທທີ່ກຸງເທບ

ຄຽງຄູ່ກັບສຳນວນທ້າວເຫລົາຄຳ ເຊິ່ງຖືວ່າແມ່ນສຳນວນທີ່ແພ່ຫລາຍໃນທົ່ວທຸກພາກຂອງປະເທດລາວ ແລະພາກອີສານຂອງໄທ, ຍັງມີພື້ນວຽງສຳນວນໜຶ່ງອີກ ເຊິ່ງມີເນື້ອໃນຕ່າງຈາກສຳນວນທ້າວເຫລົາຄຳຢ່າງຫລວງຫລາຍ. ພື້ນວຽງສຳນວນນີ້ຍັງຄົງມີໄວ້ໃຫ້ສຶກສາຄົ້ນຄວ້າບໍ່ພໍເທົ່າໃດສະບັບ⁵. ເພື່ອສະດວກໃນການຄົ້ນຄວ້າ, ພວກເຮົາໄດ້ເອີ້ນພື້ນວຽງສຳນວນນີ້ວ່າ ສຳນວນເຈົ້າອະນຸ ຫລືພື້ນວຽງສະໄໝເຈົ້າອະນຸ. ເນື້ອໃນຂອງສຳນວນນີ້ສ່ອງແສງເຫດການຈິງ, ສະຖານທີ່ຈິງ ແລະບຸກຄົນຈິງໃນປະຫວັດສາດ. ດ້ານປະລິມານສະບັບ, ສຳນວນນີ້ອາດຈະຫລຸດສຳນວນທ້າວເຫລົາຄຳ ແຕ່ບໍ່ໝາຍຄວາມວ່າສຳນວນນີ້ບໍ່ມີຄຸນຄ່າຕໍ່ສັງຄົມ. ໃນທາງກົງກັນຂ້າມ, ຫາກເວົ້າເຖິງຫລັກຖານທາງປະຫວັດສາດແລ້ວ ສຳນວນນີ້ມີຄວາມພ້ອມຢ່າງເຕັມສ່ວນ ເພື່ອຕອບສະໜອງຄວາມຕ້ອງການດັ່ງກ່າວນັ້ນ.

ໃນການຄົ້ນຄວ້າຄັ້ງນີ້, ພວກເຮົາໄດ້ເລືອກເອົາສຳນວນເຈົ້າອະນຸເປັນສຳນວນຫລັກ ແລະຍ້ອນວ່າສຳນວນດັ່ງກ່າວນີ້ມີເນື້ອໃນສ່ອງແສງປະຫວັດສາດ ພວກເຮົາຈຶ່ງໄດ້ເນັ້ນມູນສ່ວນປະຫວັດສາດເປັນຈຸດໜັກ. ພວກເຮົາດຳເນີນແບບນີ້ ບໍ່ໄດ້ໝາຍຄວາມວ່າມູນສ່ວນອື່ນບໍ່ສຳຄັນ. ພວກເຮົາເນັ້ນບັນຫານີ້ກໍເພື່ອໃຫ້ເຫັນບັນຫານຳກັນວ່າ ພື້ນວຽງແມ່ນບົດວັນນະຄະດີບົດໜຶ່ງທີ່ສາມາດນຳໃຊ້ເປັນຂໍ້ມູນ ຫລືຫລັກຖານທາງປະຫວັດສາດໄດ້ຢ່າງດີຍິ່ງ, ໂດຍສະເພາະແມ່ນພື້ນວຽງສຳນວນທີ່ພວມເວົ້າເຖິງນີ້. ຄວາມຈິງ, ການຄົ້ນຄວ້າພື້ນວຽງສຳນວນນີ້ກໍເຄີຍມີມາແລ້ວ ແລະການຄົ້ນຄວ້ານັ້ນກໍເນັ້ນມູນສ່ວນປະຫວັດສາດເປັນຈຸດໜັກ, ໂດຍຖືວ່າ

“ການສຶກສາແລະວິໄຈເອກະສານພື້ນວຽງນີ້ ມີວັດຖຸປະສົງທີ່ສຳຄັນຄື ສະເໜີເອກະສານທາງດ້ານປະຫວັດສາດທີ່ບັນທຶກໂດຍຊາວທ້ອງຖິ່ນ.”⁶

ເຖິງຢ່າງໃດກໍຕາມ, ຄຽງຄູ່ກັບການລົງເລິກຄຸນຄ່າດ້ານປະຫວັດສາດຂອງເລື່ອງນີ້ ການຄົ້ນຄວ້າຂອງພວກເຮົາໄດ້ພາດກ້າຍໄປຮອດຄຸນຄ່າທາງດ້ານພາສາ ແລະວັນນະສິນຕີ່ມອີກ. ພວກເຮົາປະຕິບັດແນວນີ້ບົນພື້ນຖານຄວາມເຂົ້າໃຈວ່າ ບົດວັນນະຄະດີທີ່ດີເດັ່ນບົດໜຶ່ງຕ້ອງປະກອບດ້ວຍພາກສ່ວນຫລັກສອງສ່ວນຄື ເນື້ອໃນ ແລະຮູບການ. ເວົ້າອີກແນວໜຶ່ງ, ບົດວັນນະຄະດີບົດໜຶ່ງຕ້ອງມີທັງສາດ (ເນື້ອໃນສ່ອງແສງ) ແລະສິນ (ຮູບການທີ່ເນື້ອໃນສະແດງຜ່ານ). ຍ້ອນແນວນັ້ນ, ການນຳໃຊ້ສັບພາສາ ແລະວາດແຕ່ງຂອງນັກປະຜັນໃນເລື່ອງນີ້ ຈຶ່ງຖືວ່າແມ່ນບັນຫາທີ່ຄວນໄດ້ເວົ້າເຖິງ.

ດັ່ງນັ້ນ, ຄະນະພາກວິຊາພາສາລາວ-ວັນນະຄະດີ ຈຶ່ງໄດ້ແຕ່ງຕັ້ງທີມງານໜຶ່ງຂຶ້ນເພື່ອສຶກສາຊຳຮະເລື່ອງ “ພື້ນວຽງສຳນວນເຈົ້າອະນຸ” ຈາກຕົ້ນສະບັບ “ໜັງສືພື້ນວຽງເລື່ອງເຈົ້າອະນຸເມືອງວຽງຈັນ” ທີ່ຄັດລອກອອກຈາກສະບັບໃບລານ ຈາກຫໍສະໝຸດແຫ່ງຊາດໄທທີ່ບາງກອກ ຂຽນເປັນພາສາລາວເດີມມາເປັນໜັງສືໄທສະໄໝປັດຈຸບັນ ໂດຍ ພຣະວິຈິດ ຫັມປະຣິວັດ(ຄຳ) ໃນເມື່ອວັນທີ 30 ເດືອນ 6 ຄ.ສ. 127 (ຄ.ສ. 1908). ສ່ວນບັນແຖມທ້າຍແມ່ນໄດ້ຊຳຮະຈາກສະບັບທີ່ ເນນສິງ ເປັນຜູ້ລິດຈະນາ, ຊາເສນເປັນ

⁵ ສະບັບຫໍສະໝຸດໄທ, ສະບັບເຈ້ຍເພື່ອງຂຽນດ້ວຍອັກສອນໄທປັດຈຸບັນ ແລະສະບັບພິງສາວະດານເຈົ້າອະນຸວຽງຈັນ. ພື້ນວຽງທັງສາມສະບັບນີ້ຖືກຮັກສາໄວ້ທີ່ຫໍສະໝຸດແຫ່ງຊາດໄທທີ່ກຸງເທບ.
⁶ ຫະວັດ ປຸນ ໂນທິກ, ພື້ນວຽງ: ການສຶກສາປະຫວັດສາດ ແລະວັນນະກຳອີສານ, ມະຫາວິທະຍາໄລທຳມະສາດ, 2526 (1983), ໜ້າ 8 (ຄຳນຳ).

ເຈົ້າລານ ຈຸລະສັງກາດ 1262 (ຄ.ສ. 1900) ໂດຍສົມທຽບກັບສະບັບ "ພື້ນວຽງ ພົງສາວະດານວຽງຈັນ" ໂດຍ ຈາຣຸບຸດ ເຮືອງສຸວັນ ເປັນຜູ້ສອບຄົ້ນ ແລະພິມໂດຍສະມາຄົມປະຫວັດສາດໄທ ພ.ສ. 2525 (ຄ.ສ. 1982); ແລະ "ພົງສາວະດານເຈົ້າອະນຸວຽງຈັນ" ໂດຍ ທ່ານ ວິນລຽມ ພະໄຊຍະວົງ (1995).

ນອກຈາກການຊໍາຮະເນື້ອໃນຂອງໜັງສື "ເລື່ອງພື້ນວຽງສໍານວນເຈົ້າອະນຸ" ນີ້ແລ້ວ, ຄະນະຊໍາຮະພວກເຮົາຍັງໄດ້ນໍາເອົາບາງທັດສະນະຂອງນັກຄົ້ນຄວ້າທັງພາຍໃນ ແລະຕ່າງປະເທດ ຕໍ່ກັບໜັງສືເລື່ອງນີ້ມາສະເໜີໄວ້ ເພື່ອຈະໃຫ້ເປັນບ່ອນອີງໃນການສຶກສາຄົ້ນຄວ້າໃນຂັ້ນຕໍ່ໄປ.

2 ຈຸດປະສົງ ແລະວິທີການຊໍາຮະ

2.1. ຈຸດປະສົງຂອງການຊໍາຮະ

- ເພື່ອເກັບກໍາເລື່ອງພື້ນວຽງ ສະບັບຕ່າງໆມາຊໍາຮະໃຫ້ເປັນບົດເລື່ອງທີ່ສົມບູນ ແລະເປັນທີ່ເຂົ້າໃຈງ່າຍສໍາລັບຄົນຍຸກປັດຈຸບັນ ກໍຄືອະນາຄົດໄດ້ສຶກສາຮໍາຮຽນສືບໄປ.
- ເພື່ອຍົກໃຫ້ເຫັນບາງທັດສະນະກ່ຽວກັບການຄົ້ນຄວ້າວິໄຈ ເລື່ອງພື້ນວຽງຂອງນັກຄົ້ນຄວ້າ ທັງພາຍໃນ ແລະຕ່າງປະເທດໃນໄລຍະຜ່ານມາ.
- ເພື່ອເປັນບ່ອນອີງໃຫ້ແກ່ ການຮຽນ-ການສອນ ຢູ່ໃນພາກວິຊາ ພາສາລາວ-ວັນນະຄະດີ, ຄະນະອັກສອນສາດ, ມະຫາວິທະຍາໄລແຫ່ງຊາດ ກໍຄືສະຖາບັນການສຶກສາແຫ່ງຕ່າງໆ ໃນທົ່ວປະເທດ.
- ເພື່ອເປັນການເສີມຂະຫຍາຍມູນເຊື້ອແນວຄິດຮັກຊາດຂອງວິລະບຸລຸດລາວ ແລະທັງເປັນການອະນຸລັກຮັກສາຊັບສົມບັດທາງພູມປັນຍາອັນລ້ຳຄ່າຂອງບັນພະບຸລຸດລາວ ໃຫ້ຍືນຍົງຄົງຢູ່ກັບຊາດລາວຕະຫລອດກາລະນານ.

2.2. ວິທີການຊໍາຮະ

- ສໍາຫລວດ ແລະຮວບຮວມບັນດາບົດເລື່ອງພື້ນວຽງ ກໍຄືບົດຄົ້ນຄວ້າກ່ຽວກັບເລື່ອງດັ່ງກ່າວ ແລ້ວນໍາມາສົມທຽບ ເພື່ອຊອກຫາຈຸດຄືກັນແລະຕ່າງກັນ.
- ໃຊ້ວິທີພິສູດຕົວອັກສອນ, ຄໍາສັບທ້ອງຖິ່ນຕ່າງໆ ປະກອບກັບແວດບົດທີ່ສະທ້ອນອອກຢູ່ໃນຍຸກດຽວກັນ ເພື່ອຮັບປະກັນຄວາມຊັດເຈນທາງດ້ານເນື້ອໃນ.

- ໃນຕົ້ນສະບັບບໍ່ໄດ້ແບ່ງເປັນຕອນ, ແຕ່ເພື່ອຄວາມສະດວກແກ່ການສຶກສາ ພວກເຮົາໄດ້ອີງໃສ່ເນື້ອໃນຂອງເລື່ອງ ແລ້ວຈັດແບ່ງເລື່ອງນີ້ອອກເປັນ 64 ຕອນ⁷ ແລະແຕ່ລະຕອນກໍໄດ້ໃສ່ຫົວຂໍ້ກຳກັບໄວ້.

3. ຫັດສະນະຕ່າງໆກ່ຽວກັບຄວາມເປັນມາຂອງເລື່ອງຟື້ນວຽງ

ໃນໄລຍະຜ່ານມາການຄົ້ນຄວ້າວິໄຈເລື່ອງ "ຟື້ນວຽງ" ກໍໄດ້ມີຫລາຍທ່ານລົງເລິກຄົ້ນຄວ້າລະອຽດ ພໍສົມຄວນ ເຊັ່ນ ທ່ານ ທະວັດ ປຸນໂນທິກ ປີ ພ.ສ. 2526 (ຄ.ສ. 1983), ທ່ານ ປະທິບ ຊຸມພິນ ປີ ພ.ສ. 2525 (ຄ.ສ. 1982), ທ່ານ ວິນລຽມ ພະໄຊຍະວົງ ປີ ຄ.ສ. 1995 ແລະສະຖາບັນຄົ້ນຄວ້າວິທະຍາສາດ ການສຶກສາແຫ່ງຊາດ(ສວສ) ກະຊວງສຶກສາ(ລາວ)ປີ1987 ເປັນຕົ້ນ. ການຄົ້ນຄວ້າຂອງແຕ່ລະທ່ານ ແລະແຕ່ລະພາກສ່ວນນີ້ ມີບາງຫັດສະນະກໍກົງກັນ ແລະມີບາງຫັດສະນະກໍຕ່າງກັນ. ເພື່ອເປັນບ່ອນອີງໃຫ້ແກ່ການສຶກສາຄົ້ນຄວ້າໃນຂັ້ນຕໍ່ໄປ ພວກເຮົາຂໍຍົກເອົາບັນດາຫັດສະນະເຫລົ່ານັ້ນ ມາສະເໜີໄວ້ດັ່ງຕໍ່ໄປນີ້:

3.1. ຫັດສະນະຂອງທ່ານ ທະວັດ ປຸນໂນທິກ

ທ່ານ ທະວັດ ປຸນໂນທິກ ໄດ້ໃຫ້ຄຳເຫັນຢ່າງຈະແຈ້ງວ່າ: ໃນການສຶກສາເອກະສານເລື່ອງ "ຟື້ນວຽງ" ຈະຕ້ອງເວົ້າເຖິງພູມຫລັງ (ບ່ອນໃຫ້ກຳເນີດ) ຂອງເອກະສານສະບັບນີ້, ເພາະວ່າເນື້ອເລື່ອງນັ້ນ ເປັນເລື່ອງລາວທາງດ້ານປະຫວັດສາດ ທີ່ຊາວທ້ອງຖິ່ນອີສານໃຫ້ຄວາມເຊື່ອຖືຫລາຍ ແລະຕົ້ນສະບັບກໍແຜ່ຂະຫຍາຍຢ່າງກວ້າງຂວາງ ຢູ່ແຕ່ສອງຝາກຝັ່ງແມ່ນ້ຳຂອງໃນອະດີດຕະການ. ບໍ່ພຽງແຕ່ເທົ່ານັ້ນ ບັນຫາສຳຄັນກໍຄືຂໍ້ຄວາມບັນຈຸຢູ່ໃນຫລາຍຕອນຂອງເລື່ອງຟື້ນວຽງ ມີຄວາມຂັດແຍ້ງກັບເນື້ອໃນເອກະສານທາງດ້ານປະຫວັດສາດຂອງພາກກາງ ເຊິ່ງໃນຂອດຂັດແຍ້ງນັ້ນ ແມ່ນການເບິ່ງບັນຫາດຽວ ແຕ່ເຫັນຄົນລະແງ່ແຕກຕ່າງກັນ ເຊິ່ງຕ່າງຝ່າຍຕ່າງກໍມີເຫດຜົນ. ສະນັ້ນ, ໃນການຄົ້ນຄວ້າສຶກສາເອກະສານປະຫວັດສາດຂອງທ້ອງຖິ່ນທີ່ມີການຂັດແຍ້ງເຊັ່ນນີ້ ຈິ່ງຈຳເປັນຕ້ອງພິຈາລະນາສະພາບແວດລ້ອມຂອງເອກະສານໃຫ້ຫລາຍເທົ່າທີ່ຈະເຮັດໄດ້ ເພື່ອໃຫ້ແທດເໝາະກັບຄວາມເປັນຈິງທີ່ສົມເຫດສົມຜົນທີ່ສຸດ. ດັ່ງນັ້ນ, ເລື່ອງ⁸ທີ່ຈະຍົກຂຶ້ນມາພິຈາລະນາປະກອບເປັນລາຍລະອຽດໃນເລື່ອງຕ່າງໆນັ້ນ ຂໍສະເໜີດັ່ງຕໍ່ໄປນີ້:

ກ) ຕົ້ນສະບັບໃບລານ ເລື່ອງ "ຟື້ນວຽງ" ຫໍສະໝຸດແຫ່ງຊາດ ກຸງເທບມະຫານະຄອນ ເປັນເອກະສານທີ່ຮຽກວ່າ ໜັງສືຜູກ ຈຳນວນ 97 ໃບລານ, ເຈາະຮູ ຮ້ອຍດ້ວຍເຊືອກສາຍສະໜອງ ລວມກັນ

⁷ ໃນປຶ້ມ ຟື້ນວຽງ: ການສຶກສາປະຫວັດສາດແລະວັນນະກຳອີສານ, ທ່ານ ທະວັດ ປຸນໂນທິກ ໄດ້ແບ່ງເນື້ອໃນຂອງເລື່ອງຟື້ນວຽງອອກເປັນ 56 ຕອນ; ທ່ານໄດ້ໃສ່ຂໍ້ຕອນກຳກັບໄວ້ ແລະແຕ່ລະຕອນນັ້ນ ທ່ານຍັງໄດ້ໝາຍເປັນຂໍ້ຕື່ມອີກ. ເພື່ອໃຫ້ຈັບໃຈຄວາມໄດ້ງ່າຍຂຶ້ນ ພວກເຮົາໄດ້ແບ່ງເນື້ອໃນຂອງເລື່ອງນີ້ອອກເປັນ 64 ຕອນ ແລະແຕ່ລະຕອນບໍ່ໄດ້ໝາຍເປັນຂໍ້ຕື່ມອີກ.

⁸ ໃນປີ ພ.ສ. 2520 (ຄ.ສ. 1977) ທ່ານ ທະວັດ ປຸນໂນທິກ ໄດ້ສືບຮູ້ ແລ້ວລົງພາກສະໜາມໃນເຂດອີສານ ເພື່ອເກັບກຳເອກະສານໃບລານສະບັບຕ່າງໆທີ່ກ່ຽວຂ້ອງກັບເລື່ອງ "ຟື້ນວຽງ". ທ່ານໄດ້ໃຫ້ລາຍລະອຽດກ່ຽວກັບຕົ້ນສະບັບ ແລະລັກສະນະຂອງເອກະສານເຫລົ່ານັ້ນ ຕາມວິທີວິທະຍາໃນການຄົ້ນຄວ້າເອກະສານບູຮານ.

ເປັນມັດ ຂຽນດ້ວຍອັກສອນໄທນ້ອຍ (ອັກສອນລາວເດີມ) ທັງສອງດ້ານ, ຫໍສະໝຸດໄດ້ມາຈາກໃສ ? ບໍ່ມີ ຂໍ້ມູນຊັບອກ, ເປັນສະບັບໃບລານທີ່ສົມບູນທີ່ສຸດທີ່ໄດ້ຄົ້ນພົບໃນເວລານີ້.

ຕົ້ນສະບັບເຈ້ຍເພື່ອງມີສອງສະບັບ ເກັບໄວ້ທີ່ຫໍສະໝຸດແຫ່ງຊາດ ຂຽນດ້ວຍອັກສອນໄທປັດຈຸບັນ, ສໍານວນໃຈຄວາມ ເມື່ອທຽບຄຽງກັບສະບັບໃບລານແລ້ວເຫັນວ່າ ມີໃຈຄວາມດຽວກັນຕະຫລອດ. ສະບັບ ທີ່ໜຶ່ງມີໃຈຄວາມບໍ່ຈົບຕາມເນື້ອເລື່ອງໃນສະບັບໃບລານຄື ຕອນສົງຄາມໄທກັບຍວນ (ຫວຽດນາມ) ແລ້ວລົງທ້າຍວ່າ "ປັດນີ້ ບໍລະບວນແລ້ວ ພື້ນເມືອງວັງຮ້າງຄວ່າງ ສາວເຮີຍ" (ບໍລະບວນ) ແຕ່ສະບັບ ທີ່ສອງມີໃຈຄວາມເພີ່ມຕື່ມຕໍ່ໄປອີກເປັນລັກສະນະສະຫລຸບຄວາມ ແລະກ່າວສອນຄົນ ເຖິງສາເຫດທີ່ພາ ໃຫ້ບ້ານເມືອງວຸ່ນວາຍເພາະຄົນແກວ (ຍວນ ຫລືຫວຽດນາມ) ເຊິ່ງມັນຫລອກລວງຂີ້ຕົວະກວ່າໄທອີກ. ສະບັບນີ້ຍົກຫົວເລື່ອງວ່າ "ພົງສາວະດານເຈົ້າອະນຸວຽງຈັນ". ເອກະສານທັງສາມສະບັບທີ່ກ່າວມານີ້ ເປັນສໍານວນດຽວກັນຕະຫລອດເລື່ອງ.

ຂ) ຕົ້ນສະບັບໃບລານເລື່ອງ "ພື້ນວຽງ" ທີ່ປາກົດຊື່ຢູ່ໃນພູມິພາກອິສານຕາມຫລັກຖານການ ສໍາຫລວດວັນນະກໍາອິສານ ຂອງສູນປະສານງານພາລະພະພຸດທະສາສະໜາ ພາກຕາເວັນອອກສຽງ ເໜືອ ວັດທິງສີເມືອງ, ເມືອງ ແລະແຂວງອຸບົນ ໄດ້ສໍາຫລວດ ແລະຂຶ້ນບັນຊີລາຍຊື່ໄວ້ ເມື່ອປີ ພ.ສ. 2516 (ຄ.ສ. 1973) ມີດັ່ງນີ້:

ຂ.1 ສະບັບວັດທິງສັນຕິວັນ, ຕາແສງພະລານ, ເມືອງເຂມມະລາດ, ແຂວງອຸບົນ. ການສໍາ ຫລວດສຶກສາ ວິໄຈເລື່ອງພື້ນວຽງຄັ້ງນີ້ ເມື່ອເດືອນຕຸລາ ພ.ສ. 2520 (ຄ.ສ. 1977) ປາກົດວ່າບໍ່ພົບຕົ້ນ ສະບັບ ບໍ່ຮູ້ວ່າເກັບມ້ຽນໄວ້ຢູ່ໃສ.

ຂ.2 ສະບັບບ້ານປ່າແຊງ, ຕາແສງຄໍາໃຫຍ່, ເມືອງເຂື່ອງໃນ ແຂວງອຸບົນ; ໃນການສໍາຫລວດ ເພື່ອສຶກສາວິໄຈ ເມື່ອເດືອນຕຸລາ ພ.ສ. 2520 (ຄ.ສ. 1977) ປາກົດເຫັນບາງຕອນຂອງຕົ້ນສະບັບ, ເປັນ ສະບັບສໍານວນດຽວກັນກັບສະບັບຫໍສະໝຸດແຫ່ງຊາດປະເທດໄທ. ທັງສາມສະບັບໃບລານ ແລະສະບັບ ເຈ້ຍເພື່ອງ ໄດ້ມີໂອກາດສໍາພາດຜູ້ເຖົ້າຜູ້ແກ່ໃນບໍລິເວນບ້ານ ຫລາຍທ່ານກໍໄດ້ຍືນຍັນວ່າ ເຄີຍມີການນໍາ ເອົາມາອ່ານໃນງານງັນເຮືອນດີ ແລະຍັງຈີ່ເລື່ອງລາວໄດ້ດີ ແລະໄດ້ເລົ່າໃຫ້ຜູ້ວິໄຈຟັງ ເປັນຄວາມດຽວ ກັບສະບັບຫໍສະໝຸດ.

ຂ.3 ສະບັບວັດບ້ານບຸຄອນ, ຕາແສງນາຄໍາໃຫຍ່, ເມືອງເຂື່ອງໃນ ແຂວງອຸບົນ; ໃນການສໍາ ຫລວດຄັ້ງນີ້ຫາວັດບໍ່ພົບ ເພາະຄົນພາທາງບໍ່ຮູ້ວ່າທາງໄປຫາວັດບຸຄອນໄປທາງໃດ.

ຂ.4 ສະບັບວັດສົງເປືອຍ, ຕາແສງສົງເປືອຍ, ເມືອງເຂື່ອນແກ້ວ, ແຂວງຍະໂສທອນ; ສະບັບນີ້ ບັນທຶກເປັນອັກສອນຕົວທໍາ. ສະບັບນີ້ ມີເນື້ອຄວາມຕ່າງອອກໄປຫລາຍກວ່າ ຄືເລີ່ມເລື່ອງເປັນລັກສະ ນະຕໍານານການສ້າງເມືອງວຽງຈັນ, ພະຍາສີໂຄດຕະບອງຊ່ວຍປາບຊ້າງ ແລະດໍາເນີນເລື່ອງແມ່ນ ການເຮັດເສີກສົງຄາມ, ແຕ່ຊື່ເມືອງ, ຊື່ສະຖານທີ່ເບິ່ງຄືຈະເປັນເລື່ອງປັ້ນແຕ່ງຂຶ້ນຄືກັບນິທານ ແລະຕໍາ ນານ, ໃນຕອນທ້າຍກໍເວົ້າເຖິງເຈົ້າອະນຸຢູ່ ແຕ່ກໍບໍ່ເນັ້ນໜັກທາງດ້ານປະຫວັດສາດ.

ຂ.5 ສະບັບວັດເໜືອ, ຕາແສງເຂມມະລາດ, ເມືອງເຂມມະລາດ, ແຂວງອຸບົນ; ສະບັບນີ້ຂຽນ ດ້ວຍອັກສອນຕົວທໍາມີໃຈຄວາມຄືກັນກັບສະບັບວັດສົງເປືອຍທີ່ໄດ້ຍ້າຍມາ.

ຂ.6 ສະບັບວັດສີສະອາດ, ຕາແສງໜອງບໍ່, ເມືອງໜອງບໍ່, ແຂວງນະຄອນພະນົມ; ໃນການສຳຫລວດເມື່ອເດືອນຕຸລາ ພ.ສ. 2520 (ຄ.ສ. 1977) ໃນເທື່ອນີ້ ເຂົ້າໄປຫາວັດບໍ່ໄດ້ຍ້ອນຜູ້ນຳພາໄປໃຫ້ຄວາມເຫັນວ່າ ບໍ່ຄວນຈະເຂົ້າໄປໃນໄລຍະນີ້ ເພາະເປັນເຂດອັນຕະລາຍ⁹.

ຂ.7 ສະບັບວັດສະແກ້ວ, ຕາແສງທ່າບໍ່, ເມືອງທ່າບໍ່, ແຂວງໜອງຄາຍ; ການສຶກສາຄັ້ງ ນີ້ ໄປບໍ່ເຖິງຍ້ອນເວລາຈຳກັດ.

ຂ.8 ສະບັບວັດດອນແກ້ວຊຽງດາ, ຕາແສງສ້າງຄ່ອມ, ເມືອງນາກາງ, ແຂວງອຸດອນທານີ, ການສຶກສາຄັ້ງນີ້ໄປບໍ່ຮອດ ຍ້ອນເວລາບໍ່ອຳນວຍ.

ຄ) "ເພັດພື້ນວຽງຈັນ" ຂອງ ກຳພົນ ສີຈັກ, ຜູ້ຂຽນສະບັບນີ້ມີພູມລຳເນົາເດີມຢູ່ຕາແສງນ້ຳກຳ, ເມືອງທາດພະນົມ, ແຂວງນະຄອນພະນົມ. ພາຍຫລັງບວດຈຳພັນສາ ທີ່ວັດລາຊະບັນດິດສະຫາລາມກຸງເທບມະຫານະຄອນ ທ່ານໄດ້ສຶກສາລວບລວມໂດຍໃຊ້ຂໍ້ມູນຫລາຍສະບັບ ແລະຈັດພິມຂຶ້ນເມື່ອປີ ພ.ສ. 2479 (ຄ.ສ. 1936) ໂຮງພິມບາງຂຸນພອນທິນກຸງເທບ, ພິມຈຳໜ່າຍ 1.500 ສະບັບ. ຈາກຄຳນຳ ໄດ້ຊີ້ແຈງວ່າໄດ້ສຶກສາສອບສວນໃນປະເທດລາວເປັນເວລາ 4 ເດືອນເຄິ່ງ. ໃຈຄວາມໃນເລື່ອງກົງກັບສະບັບໃບລານຫໍສະໝຸດແຫ່ງຊາດ ແລະຈົບພຽງ "ບັດນີ້ ບໍ່ລະບວນແລ້ວ ພື້ນເມືອງວັງຮ້າງຄວ່າງ ສາວເຮີຍ" ເຊັ່ນກັນ.

ທ່ານ ທະວັດ ປຸນໂນທິກ ໄດ້ໃຫ້ຄຳເຫັນຕໍ່ວ່າ: ຈາກການສຶກສາຕົ້ນສະບັບເອກະສານພື້ນວຽງຕາມລາຍຊື່ດັ່ງໄດ້ກ່າວມາຂ້າງເທິງແລ້ວນັ້ນ ສະແດງໃຫ້ເຫັນວ່າເອກະສານໃບລານພື້ນວຽງນີ້ມີເນື້ອເລື່ອງ 2 ລັກສະນະຄື:

- ກຸ່ມທີໜຶ່ງ: ເປັນເລື່ອງລາວສະໄໝເຈົ້າອະນຸຄອງເມືອງວຽງຈັນ ແລະກໍລະນີກະບົດ, ເຈົ້າອະນຸຍົດເມືອງໂຄລາດ. ຕອນທ້າຍເປັນເລື່ອງສົງຄາມໄທ-ຍວນ(ໄທ-ຫວຽດນາມ) ໃນດິນແດນປະເທດລາວ ເຊິ່ງເປັນເລື່ອງລາວທີ່ຈະສຶກສາຄົ້ນຄວ້າຄັ້ງນີ້.
- ກຸ່ມທີສອງ: ເປັນລັກສະນະຕຳນານເມືອງວຽງຈັນ. ເນື້ອເລື່ອງຄ້າຍຄືກັບນິທານ ແລະນິຍາຍ ຈຶ່ງເປັນການຍາກທີ່ຈະຈັບສາລະໃຈຄວາມສຳຄັນໃຫ້ຊັດເຈນໄດ້. ເອກະສານພື້ນວຽງກຸ່ມທີສອງນີ້ເປັນຄົນລະເລື່ອງກັບກຸ່ມທີໜຶ່ງຢ່າງສິ້ນເຊີງ. ສະນັ້ນ, ໃນການສຶກສາຄັ້ງນີ້ຈຶ່ງຍົກເວັ້ນ ແລະບໍ່ນຳເອົາເອກະສານກຸ່ມທີສອງມາພິຈາລະນາ.

ຮູບແບບ ແລະລັກສະນະຂອງການຈົດກ່າຍບັນທຶກ: ເອກະສານໃບລານເລື່ອງພື້ນວຽງ (ພິຈາລະນາສະເພາະກຸ່ມທີໜຶ່ງ) ຜູ້ປະພັນເຊິ່ງເຂົ້າໃຈວ່າ ເປັນຊາວທ້ອງຖິ່ນໃນພາກອີສານຫລາຍກວ່າຊາວລາວ ໃນປະເທດລາວປັດຈຸບັນ ຈຶ່ງບັນທຶກດ້ວຍສຳນວນພາສາອີສານ ແລະເພື່ອປະໂຫຍດໃນການຂັບລຳໃນທີ່ຊຸມຊົນ (ງັນເຮືອນດີ) ຈຶ່ງແຕ່ງດ້ວຍຄຳປະພັນແບບໜຶ່ງ ທີ່ນິຍົມໃຊ້ຂັບລຳໃນພາກອີສານທີ່ເອີ້ນກັນວ່າ "ກອນລຳ" ຫລືມີບາງທ່ານກໍເອີ້ນວ່າ "ໂຄງສານ" ຫລືວິດຊຸມາລີ.

⁹ ໃນສະໄໝນັ້ນ ມີກອງທັບຂອງພັກຄອມມິວນິດຕັ້ງຖານທີ່ພື້ນ ຢູ່ໃນຫລາຍທ້ອງທີ່ຂອງທັງພາກອີສານ ແລະພາກເໜືອ ຂອງປະເທດໄທ.

ລັກສະນະການຈົດກ່າຍບັນທຶກ (ພິຈາລະນາດ້ານການໃຊ້ເອກະສານ): ພິຈາລະນາທາງດ້ານປະໂຫຍດໃນການໃຊ້ເອກະສານ ເລື່ອງຜົນວຽງໃນທ້ອງຖິ່ນອີສານເຂົ້າໃຈວ່າ ການທີ່ໃຊ້ການປະຜັນແບບໂຄງສານນັ້ນ ກໍເພື່ອສະດວກໃນການອ່ານ ແລະຄວາມດູດດື່ມຈູງໃຈຂອງຜູ້ຟັງ ປະກອບກັບວ່າໃນສະໄໝນັ້ນ ມີປະເພນີການອ່ານໜັງສືວັນນະກຳໃຫ້ຊາວບ້ານ ທີ່ມາຊຸມນຸມກັນຟັງໃນງານສົບ(ງັນເຮືອນດີ). ນັກປາດຜູ້ປະຜັນຈຶ່ງໄດ້ປະຜັນຂຶ້ນມາ ເພື່ອໃຊ້ອ່ານໃນງານງັນເຮືອນດີກໍອາດຈະເປັນໄປໄດ້. ເພາະເຫດວ່າຮູບແບບຂອງກອນລຳນິຍົມໃຊ້ອ່ານໃນງານງັນເຮືອນດີ ແລະອີກປະການໜຶ່ງ ການຂຶ້ນຕົ້ນຂອງເລື່ອງຂອງເອກະສານ ເລື່ອງຜົນວຽງນີ້ເປັນແບບວັນນະກຳ ທີ່ໃຊ້ອ່ານໃນງານງັນເຮືອນດີໂດຍທົ່ວໄປ. ການຂຶ້ນຕົ້ນມັກຈະໃຊ້ໃນທຳນອງເຊີນຊວນໃຫ້ຜູ້ຟັງຮ່ວມ ເຂົ້າມາຕັ້ງໃຈຟັງ ແລະບອກກ່າວເຖິງເລື່ອງລາວທີ່ອ່ານໃຫ້ຟັງວ່າ ຈະອ່ານເລື່ອງຫຍັງ ? ເພື່ອຈຸດປະສົງ ແລະປະໂຫຍດອັນໃດ ? ຕົວຢ່າງການຂຶ້ນຕົ້ນຂອງເລື່ອງ "ຜົນວຽງ"

ບັດນີ້ຮຽມຈັກ	ຕາຕອງແຕ້ມ	ຕຳນານໄຂອ່ານ	ກ່ອນແລ້ວ
ພໍໃຫ້	ເຫັນເຫດຮ້າຍ	ເມືອງບ້ານມຸ່ນວາຍ	ເຈົ້າເຮີຍ
ເພື່ອຈັກ	ຈາໄປກວ້າງ	ກໍຍັງຫລາຍຍາວຍິ່ງ	ຈິ່ງແລ້ວ
ຮຽມກໍ	ເວົ້າແຕ່ຂໍ້	ເປັນບັນບ່ອນຮອມ	ແທ້ແລ້ວ
ຟັງເຍີ	ຍິ່ງຊາຍເຖົ້າ	ສາວຮາມຂຶ້ນໃຫຍ່	ຮຽມເອີຍ
ຫລອນວ່າ	ຈຳຈີ່ໄດ້	ເມືອໜ້າສືບໄປ	ບໍ່ຮູ້
ຄັນວ່າ	ຍືນຍາວໜັ້ນ	ຫລາຍປີຕິດຕໍ່	ໄປນັ້ນ
	ເວົ້າພາກຜື້ນ	ເຂົານັ້ນຢາກຟັງ	ແທ້ແລ້ວ...

ຈາກຄຳຂຶ້ນຕົ້ນເລື່ອງນີ້ ເຮັດໃຫ້ພວກເຮົາຮັບຮູ້ເຖິງເຈຕະນາຂອງຜູ້ປະຜັນວ່າ ປະຜັນຂຶ້ນມາເພື່ອຫຍັງ ຄືເພື່ອບັນທຶກເລື່ອງລາວທີ່ບ້ານເມືອງວຸ່ນວາຍ ແລະມີຈຸດປະສົງທີ່ບອກໃຫ້ຄົນຮຸ່ນຫລັງຮູ້ນຳ (ຄັນວ່າຍືນຍາວໜັ້ນ ຫລາຍປີຕິດຕໍ່ໄປນັ້ນ ເວົ້າພາກຜື້ນ ເຂົານັ້ນຢາກຟັງ). ນອກນັ້ນ ພວກເຮົາຍັງຮູ້ຕື່ມອີກວ່າ ໜັງສືເລື່ອງຜົນວຽງນີ້ ປະຜັນຂຶ້ນມາເພື່ອໃຊ້ອ່ານໃນທີ່ຊຸມຊົນ (ຟັງເຍີ ຍິ່ງຊາຍເຖົ້າ ສາວຮາມຂຶ້ນໃຫຍ່ ຮຽມເອີຍ).

ຈາກຄຳຂຶ້ນຕົ້ນຂອງເອກະສານເລື່ອງຜົນວຽງທີ່ຍົກມານັ້ນ ພໍຈະເຫັນໄດ້ຈຸດປະສົງຂອງຜູ້ປະຜັນດັ່ງນີ້ (ຕາມລຳດັບໃນໃຈຄວາມຂອງຕົວຢ່າງ):

- ເພື່ອບັນທຶກເຫດການວຸ່ນວາຍຂອງບ້ານເມືອງ.
- ເພື່ອໃຫ້ຍິ່ງຊາຍ ຜູ້ເຖົ້າຜູ້ແກ່ ແລະຄົນຮຸ່ນໜຸ່ມ ຈົດຈຳໄວ້ເລົ່າສືບເມືອພາຍໜ້າ.
- ເພື່ອໃຫ້ເລົ່າປະຫວັດ(ຜື້ນ)ຕໍ່ໄປແກ່ເຂົາ(ລູກຫລານ) ທີ່ຢາກຟັງ.

ສະນັ້ນ, ການຈົດບັນທຶກເອກະສານສະບັບນີ້ (ກະວີຜູ້ປະຜັນ)ຈຶ່ງເນັ້ນເຖິງການບັນທຶກຄືນ ຕອນທີ່ບ້ານເມືອງວຸ່ນວາຍ ບໍ່ແມ່ນມີເຈຕະນາຈະບັນທຶກເປັນແບບພົງສາວະດານ, ພຽງແຕ່ບັນທຶກເຫດການຕອນກໍລະນີພິພາດ, ກະບົດ ແລະເຫດການສຳຄັນບາງຕອນຂອງບ້ານເມືອງສູ່ກັນຟັງ ຫລືເປັນຫລັກຖານຈຶ່ງບໍ່ໄດ້ເຈາະຈົງເຖິງຕົວຕົນຄົນໃດຄົນໜຶ່ງເໝືອນພົງສາວະດານ ຄືຕັດຕອນເຫດການມາບັນທຶກໄວ້ຕອນໃດຕອນໜຶ່ງ ແລະໃນຂະນະດຽວກັນ ເພື່ອຈຸດປະສົງໃຫ້ຜູ້ຄົນຈົດຈຳ ເພື່ອເລົ່າສືບກັນໄປ. ໂດຍຄາດວ່າ

ຕໍ່ໄປພາຍໜ້າ ຄົນຮຸ່ນຫລັງຢາກຮູ້ເລື່ອງຄົງຈະຊັກຖາມຄົນເຖົ້າຄົນແກ່ໄດ້ ຫລືວ່າຫາອ່ານເອງໄດ້ຈາກ ເອກະສານທີ່ໄດ້ບັນທຶກໄວ້ສະບັບນີ້.

ຟິຈາລະນາອາຍຸຂອງເອກະສານພື້ນວຽງ ແລະຜູ້ປະຜັນ: ຈາກການສຶກສາຕົ້ນສະບັບເອກະສານ ເລື່ອງພື້ນວຽງ ຈາກຕົ້ນສະບັບຕ່າງໆທີ່ກ່າວມາແລ້ວນັ້ນໃນກຸ່ມທີ່ໜຶ່ງຂ້າງຕົ້ນ ໄດ້ພົບວ່າ: ເອກະສານ ສະບັບທີ່ລົງສັກກະຫລາດໄວ້ຕອນທ້າຍມີສອງສະບັບຄື ສະບັບເຈ້ຍເພືອງທີ່ໜຶ່ງ (ສະບັບທີ່ແຕ່ງບໍ່ສຸດ) ຕອນທ້າຍບັນທຶກໄວ້ວ່າ ພຣະວິຈິດ ທຳປະຣິວັດ (ຄຳ) ເປັນຜູ້ຄັດອອກ ເມື່ອ ວັນທີ 30.6. ຣ.ສ. 127 (ພ. ສ. 2451), ຄ.ສ. 1908). ສະບັບເຈ້ຍເພືອງທີ່ສອງ ບໍ່ໄດ້ບັນທຶກສັກກະຫລາດໄວ້ ທັງສອງສະບັບນີ້ຄັດ ອອກຈາກໃບລານທີ່ຢູ່ຫໍສະໝຸດແຫ່ງຊາດ(ໄທ) ແລະເອກະສານໃບລານຂອງຫໍສະໝຸດແຫ່ງຊາດສະບັບນີ້ ມີຂໍ້ ຄວາມບອກສັກກະຫລາດໄວ້ຕອນທ້າຍວ່າ: ຈຸລະສັກກະຫລາດ 1261 ປີຊວດໂທສິກ ກົງກັບ ພ.ສ. 2442 (ຄ.ສ. 1899) ເຊິ່ງມີອາຍຸຫລາຍກວ່າສະບັບເຈ້ຍເພືອງທີ່ໜຶ່ງ 9 ປີ.

ສະບັບທີ່ສະແດງໃຫ້ເຫັນວ່າ ສະບັບເຈ້ຍເພືອງທັງສອງສະບັບນີ້ ເປັນສະບັບທີ່ຄັດລອກມາຈາກ ຕົ້ນສະບັບໃບລານ (ໃຈຄວາມດຽວກັນ, ສຳນວນດຽວກັນ) ສຳນວນປະຜັນຂອງກະວີດຽວກັນ ແລະຈາກ ການສຶກສາຈາກຕົ້ນສະບັບທີ່ຊື່ວ່າ: "ເພັດພື້ນເມືອງວຽງຈັນ" ຂອງຄຸນກຳພົນ ສີຈັກ ແລ້ວ (ຕົ້ນສະບັບໄດ້ ຈາກອານາຈັກລາວລ້ານຊ້າງ) ອາດຈະເຊື່ອໄດ້ວ່າຕົ້ນສະບັບເດີມອາດຈົບ ຄວາມເທົ່າກັນກັບຕົ້ນສະບັບ ເຈ້ຍເພືອງທີ່ໜຶ່ງ, ສ່ວນສະບັບຕໍ່ມານັ້ນ ອາດຈະມີການແຕ່ງຂຶ້ນໃນພາຍຫລັງ.

ອາຍຸຂອງສະບັບເຈ້ຍເພືອງ: ບໍ່ໄດ້ບອກລະອຽດ ພຽງແຕ່ບອກວ່າຂຽນແລ້ວ ເມື່ອວັນທີ 30.6. ຣ.ສ. 127 (ພ.ສ. 2451) ຄ.ສ. 1908. ພຣະວິຈິດ ທຳປະຣິວັດ (ຄຳ) ເປັນຜູ້ຄັດລອກ ແລະຊອກບໍ່ເຫັນ ລາຍລະອຽດອື່ນໆອີກ ແລະບໍ່ໄດ້ບອກວ່າຖອດມາຈາກສະບັບໃດ (ເພາະຂຽນເປັນອັກສອນໄທປັດຈຸບັນ ແຕ່ສຳນວນເປັນສຳນວນອີສານ). ການທີ່ພົບວ່າຂຽນຫລັງສະບັບໃບລານ ຈຶ່ງເຂົ້າໃຈວ່າອາດຈະຄັດ ລອກອອກມາຈາກອັກສອນໄທນ້ອຍ (ອັກສອນລາວເດີມ) ແລະຫໍສະໝຸດໄດ້ນຳມາເກັບໄວ້ ກ່ອນ ພ.ສ. 2451 (ຄ.ສ. 1908) ນັ້ນເອງ.

ຟິຈາລະນາອາຍຸເອກະສານສະບັບໃບລານ: ສະບັບນີ້ ຂໍ້ຄວາມຕອນທ້າຍໄດ້ໃຫ້ຄວາມລະອຽດ ຫລາຍຂຶ້ນ ຄືມີຄຳລົງທ້າຍຈົບເລື່ອງກ່າວເຖິງວັນເດືອນປີທີ່ຂຽນແລ້ວວ່າ "ລິດຈະນາແລ້ວຍາມແຖໄກ້ ທ່ຽງແລທ່ານເຮີຍ ເນນສິງ ເປັນຜູ້ລິດຈານ ຊາເສນ ເປັນເຈົ້າລານ ແລທ່ານເຮີຍ ສຸພະມັດສະຕຸ ຈຸລະ ສັກກະຫລາດໄດ້ 1262 (ພ.ສ. 2443), ຄ.ສ. 1900, ປີຊວດ ນັກກະສັດໂທສິກ."

ຈາກຄວາມຕອນທ້າຍສຸດຂອງເລື່ອງທີ່ຍົກມານີ້ ເຮັດໃຫ້ພວກເຮົາຮູ້ເຖິງອານາເຂດຂອງເອກະ ສານເລື່ອງພື້ນວຽງຢູ່ສ່ວນໃດສ່ວນໜຶ່ງ ຄືຕົ້ນສະບັບເດີມນັ້ນຕ້ອງມີການຂຽນຂຶ້ນກ່ອນປີ ພ.ສ. 2443 (ຄ. ສ. 1900), ສະແດງວ່າເອກະສານເລື່ອງພື້ນວຽງ ຄັດລອກຫລັງເຫດການ 53 ປີ. ເພາະວ່າເຫດການ ໃນທ້ອງເລື່ອງຂອງເອກະສານພື້ນວຽງນັ້ນ ເລີ່ມຕົ້ນເມື່ອອ້າຍສາເກດໂງ້ງ ກະບົດ ເຈົ້າອະນຸ ເກີດເມື່ອປີ

ພ.ສ. 2369¹⁰ (ຄ.ສ. 1826) ແລະຈົບລົງໃນຕອນກໍລະນີສົງຄາມໄທ-ຍວນ (ໄທ-ຫວຽດນາມ), ເຊິ່ງສົງຄາມໄທ-ຍວນ ຄ່ອຍໆສະຫງົບລົງເມື່ອ ພ.ສ. 2390¹¹ (ຄ.ສ. 1847).

ສະນັ້ນ, ພໍຈະຄາດເດົາໄດ້ວ່າ ຜູ້ຂຽນ ຫລືຜູ້ປະພັນ (ຕົ້ນສະບັບເດີມ) ຄົງຈະມີອາຍຸຢູ່ໃນລະຫວ່າງເຫດການດັ່ງກ່າວ ແລະໄດ້ປະພັນຂຶ້ນໃນລະຫວ່າງຕອນທ້າຍຂອງຊີວິດ ເພື່ອເປັນການເລົ່າປະສົບການ ແລະເລື່ອງລາວຕ່າງໆທີ່ໄດ້ປະສົບມາເອງ ແລະບາງສ່ວນກໍອາດຈະໄດ້ສະດັບຮັບຟັງມາຈາກຜູ້ອື່ນ ແລ້ວມາປະດິດແຕ່ງຂຽນຕໍ່ເລື່ອງ. ຖ້າເປັນຈິງຕາມຂໍ້ສັນນິຖານຂອງຜູ້ສຶກສາ (ທະວັດ ປຸນໂນທິກ) ແລ້ວຍ່ອມສະແດງວ່າ ເລື່ອງລາວຕ່າງໆທີ່ທ່ານຜູ້ປະພັນໄດ້ຂຽນບັນທຶກໄວ້ແລ້ວ ຍ່ອມມີການຄາດເຄື່ອນນ້ອຍທີ່ສຸດ, ແມ່ນວ່າຈະແຕກຕ່າງໄປຈາກພົງສາວະດານໄທກໍຕາມ ຍ່ອມມີລາຍລະອຽດທີ່ທ່ານຜູ້ປະພັນໄດ້ເຫັນ ຫລືໄດ້ປະສົບພົບພໍ້ມາ ແລະທ່ານໄດ້ບັນທຶກໄວ້ ເພື່ອເປັນຫລັກຖານຕໍ່ໄປພາຍໜ້າ (ຫລອນວ່າຈໍາຈິໄດ້ ເມື່ອໜ້າສືບໄປ ບໍ່ຮູ້).

ແຕ່ຖ້າຕົ້ນສະບັບໃບລານເລື່ອງພື້ນວຽງສະບັບຫໍສະໝຸດແຫ່ງຊາດ ເປັນສະບັບທີ່ຄັດລອກມາ ກໍສະແດງວ່າຕົ້ນສະບັບເດີມຈະມີອາຍຸເກົ່າແກ່ກວ່າສະບັບຫໍສະໝຸດແຫ່ງຊາດ (ສະບັບ ເນນ ສິງ ຄັດລອກ) ແລະເລື່ອງນີ້ໄດ້ປະພັນຂຶ້ນກ່ອນປີ ພ.ສ. 2443 (ຄ.ສ. 1900) ເຊິ່ງອາດຈະປະພັນຂຶ້ນໃກ້ກັບເຫດການ ຫລືຫລັງເຫດການພຽງເລັກນ້ອຍ. ສະນັ້ນ, ຈິ່ງສາມາດເກັບເຫດການຕົວຈິງໄດ້ຢ່າງຫລວງຫລາຍ ແລະເປັນຫັດສະນະຂອງຜູ້ປະພັນທີ່ໄດ້ຮູ້, ໄດ້ເຫັນ, ໄດ້ຍິນ, ໄດ້ຟັງເຫດການນັ້ນ ແລະນໍາມາປະມວນໄວ້ເປັນເລື່ອງພື້ນວຽງ.

ຈາກປະສົບການຂອງຜູ້ສຶກສາຄົ້ນຄວ້າເລື່ອງນີ້ ເຊື່ອວ່າສະບັບໃບລານຫໍສະໝຸດແຫ່ງຊາດ ເປັນສະບັບຄັດລອກຕໍ່ມາເກີນ 1 ຄັ້ງ(1 ເທື່ອ). ເພາະໃນເນື້ອເລື່ອງປາກົດວ່າມີການຈົບຄວາມແລ້ວ ຍັງມີການແຕ່ງຕໍ່ເຕີມຄ້າຍກັບເປັນການສະຫລຸບເລື່ອງ ຄືມີຄວາມຕອນໜຶ່ງວ່າ: "ບັດນີ້ ບໍລະບວນແລ້ວ ພື້ນເມືອງວັງຮ້າງຄວ່າງ ສາວເຮີຍ" (ບໍລະບວນ) ແຕ່ກັບມາແຕ່ງຕໍ່ອອກຕື່ມອີກ. ສະແດງວ່າເປັນສະບັບທີ່ຄັດລອກ, ຢາກຈະເກັບອີກຈໍານວນໜຶ່ງໄວ້ຈິ່ງນໍາມາຂຽນຕໍ່ທ້າຍຜູກ ຫລືຕົ້ນສະບັບເດີມຊໍາລຸດ ໃບລານແຕກຈາກຜູກ. ການຄັດລອກຄັ້ງນີ້ (ເນນສິງ) ຈິ່ງຄັດລອກສັບໜ້າ ໃຈຄວາມຈິ່ງສັບກັນໄປສັບກັນມາໃນຕອນທ້າຍເລື່ອງ ຈິ່ງພົບວ່າເລື່ອງນີ້ມີການຈົບເຖິງ 2 ຄັ້ງ. ອີກປະການໜຶ່ງຄຳວ່າ "ລິດຈະນາ" ຫລື "ລິດຈະນາ" ໃນສໍານວນພາສາຖິ່ນອີສານນັ້ນ ໝາຍເຖິງການປະພັນກໍໄດ້ ຫລືໝາຍເຖິງການຈານລົງໃນໃບລານກໍໄດ້ (ລິດຈານ-ການຈານ-ການຂຽນ) ບໍ່ແມ່ນແຕ່ການປະພັນຢ່າງດຽວ ໃນທີ່ນີ້ ປາກົດມີທັງຄຳທີ່ ວ່າລິດຈະນາ ແລະລິດຈານທັງສອງຄຳ ຈິ່ງເຮັດໃຫ້ມີຄວາມເປັນຕາງົງຢູ່ຫລາຍສົມຄວນ. ແຕ່ຈາກການວິເຄາະສໍານວນຢ່າງຖ້ວນຖີ່ແລ້ວ ມີຄວາມເຫັນວ່າ ຕອນທ້າຍ ໃຈຄວາມສັບກັນໄປ ບໍ່ໄປຕາມລໍາດັບເລື່ອງ; ຂ້າພະເຈົ້າຈິ່ງໄດ້ສະເໜີວ່າ ຕົ້ນສະບັບທີ່ຢູ່ຫໍສະໝຸດແຫ່ງຊາດໄທ ເປັນສະບັບຄັດລອກ.

¹⁰ ລາຊະບັນດິດສະພາປະຊຸມຈົດໝາຍເຫດ ເລື່ອງປາບກະບົດວຽງຈັນ, ພິມໃນງານພະລາຊະທານເພິງສົບເຈົ້າອອມມານດາ ໝ່ອມລາຊະວົງແສງ, ລ.ພ ໂສພະນະພິພັດທະນາກອນ, ພ.ສ 2473 (ຄ.ສ. 1930) ໜ້າ 59.
¹¹ ກົມສິລະປະກອນ, ພະລາຊະພົງສາວະດານກຸງລັດຕະນະໂກສິນ ລ. 3 (ສະບັບຂອງເຈົ້າພະຍາທິພາກອນວົງ), ລ.ພ ໂສພະນະພິພັດທະນາກອນ ພ.ສ. 2481 (ຄ.ສ. 1938) ໜ້າ 48.

ຂໍໂທດຫຼາຍໆ

ປຶ້ມຫົວດັ່ງກ່າວ ຍັງບໍ່ສາມາດນຳ
ມາເຜີຍແຜ່ໄດ້ ເນື່ອງຈາກຍັງບໍ່
ໄດ້ຮັບການອະນຸຍາດໃຫ້ເຜີຍແຜ່
ໄດ້ຢ່າງເປັນທາງການເທື່ອ...

ດ້ວຍຄວາມຮັກແພງ